

МЕСТНИТЕ ИНИЦИАТИВНИ ГРУПИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Проф. д-р ик. н. Юлия Дойчинова,
Университет за национално и световно стопанство

Резюме: Местните инициативни групи (МИГ) са нова форма на публично-частно партньорство в нашата страна. Създадени в условията на Общата селскостопанска политика на ЕС, те се превръщат в динамизиращ фактор на развитието на селските райони.

В разработката на основата на информация за изпълнението на Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) за 2007-2013 г. се оценяват резултатите и проблемите на приложението на подхода ЛИДЕР в България.

Ключови думи: местни инициативни групи, подход ЛИДЕР, Програма за развитие на селските райони.

1. Въведение

Местните инициативни групи (МИГ) са нова форма на публично-частно партньорство в нашата страна. Мотивирани от Общата селскостопанска политика, финансираща реализацията на стратегии за местно развитие, те са успешна форма за организиране на местното население и опит за децентрализация на управлението и финансирането на местното развитие.

Цел на доклада е за оцени реализацията на подхода ЛИДЕР в Програмата за развитие на селските райони и значението на местните инициативни групи за динамизиране на развитието на селските райони.

2. МИГ в първата Програма за развитие на селските райони (2007-2013 г.)

След няколко години подготовка на национално и общинско ниво и голямо закъснение в планираните срокове, едва през 2012 г. стартира изпълнението на стратегиите за местно развитие – първият опит за децентрализация на развитието на селските райони. Макар и ограничено (само в етапа на одобряване на проектните предложения) МИГ за кратко време се превърнаха в центрове за предложения, дискусия, разработване и утвърждаване на приоритети и направления за местно развитие.

Одобрените 35 МИГ прилагат стратегии за местно развитие на 23% от територията на страната (29% от територията на селските райони). Те обхващат 27,6% от населението на селските райони (10,9% от населението на страната), по данни от преброяване на населението през 2011 г., НСИ. В границите на териториите на МИГ попадат 1112 населени места на територията на 57 общини. Общата стойност на средствата по утвърдените стратегии са 128,276 млн. лв. Независимо, че предварително планираните параметри на подхода ЛИДЕР не бяха достигнати в различна степен, на територията на тези общини бяха подкрепени в различна степен и реализирани 1259 инициативи, насочени към подобряване на качеството на живот и развитие на икономиката на селските райони (Таблица 1).

Таблица 1. Степен на достигане на целите на подхода ЛИДЕР в рамките на периода 2007-2013 г.

Показатели	Цел 2007-2013	Изпълнение	Степен на достигане (%)
Брой подкрепени МИГ	50	35	70%
Територия на МИГ (в km ²)	36 000	25 800	72%
Население на територията на МИГ	1 260 000	801 688	64%
Брой проекти, финансирани чрез МИГ	2 500	1259	50.3%

Заложените параметри за финансиране на стратегиите за местно развитие до 2 млн. евро на утвърдена стратегия при над 10 хиляди жители на територията на една община, станаха основни предпоставки за преобладаването на територии на МИГ с една община. Такива са 52 % от групите, които прилагат стратегии за местно развитие. Една МИГ включва средно 1,6 общини и 31 населени места с население над 23,5 хиляди жители и 737 km² площ (таблица 2). В същото време различията между групите с най-ниски и най-високи стойности са най-големи по отношение на броя населени места и най-малки по отношение на площта. С най-обширна площ и многобройно население е МИГ Белово – Септември - Велинград, една от четирите територии, включващи три и повече общини (11%). Най-малобройно е населението на община Ардино, а най-ограничена по територия е община Раковски.

Втората група МИГ включват 2 общини. Това са 37 % от изпълняващите стратегии за местно развитие.

Таблица 2. Основни характеристики на териториите на МИГ с утвърдени стратегии за местно развитие

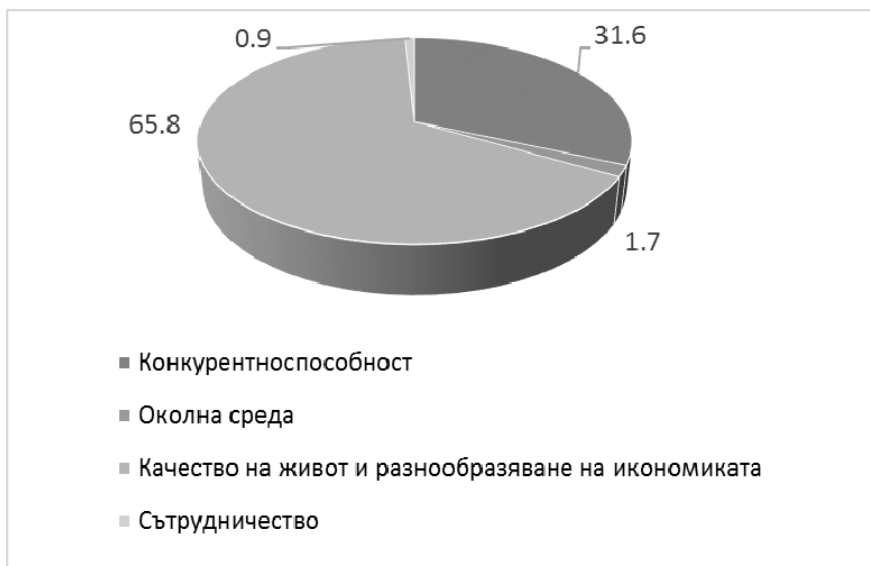
Показатели	Брой общини	Брой насел. места	Население (брой)	Площ (km ²)
Средно	1.6	31.3	23575	737.156
Най-ниска стойност	1	4 МИГ Кнежа	12128 МИГ Ардино	263.96 МИГ Раковски
Най-висока стойност	3 + част от четвърта МИГ Западна Ст. планина - Копрен - Миджур	87 МИГ Брезник-Трън	78636 МИГ Белово-Септември-Велинград	1498.79 МИГ Белово-Септември-Велинград

Забележка. Територията на община Берковица е разделена между МИГ Западна стара планина-Копрен-Миджур и МИГ Берковица-Годеч

Сред разработените, оценени и финансирани предложения, най-многобройни бяха тези, насочени към мерките по ос 3 на ПРСР за подобряване на качеството на живот и разнообразяване на местната икономика. Както е показано на графика 1, те представляват 65.8 % от сключените договори и 64.9 % от средствата в стратегиите за местно развитие. На следващо място са проектите и средствата за повишаване на конкурентноспособността по ос 1 – съответно 31.6 % от проектите и 33.1 % от средствата. Най-малък интерес се наблюдава по отношение на екологичните мерки за използване на земеделските земи и опазване на околната среда.

Реализацията на стратегическите приоритети за развитие и структура на финансирането, логично е довело до преобладаване на проектите, насочени към дейности от общ интерес за местната общност. Това са предложенията на самите общини, читалищни и училищни настоятелства, образователни институции, юридически лица с нестопанска цел и др. Подадените заявления от бенефициентите по тези мерки са 670 броя, а утвърдените проекти и сключени договори – 520. На второ място са земеделските производители, сключили 449 договори и микропредприятията - 290 бр.

Най-висок интерес се наблюдава по отношение на разнообразяване на местната икономика, като предприемачеството е в основа на 535 договори, а заедно с туристическата инфраструктура услуги (101 броя) достигат над половината от финансираните договори (фигура 2).

Фиг. 1. Структура на сключените договори по оси на ПРСР (%).

Значителен е относителният дял (31,8 %) и на бизнес инициативите в земеделския сектор, следвани от услугите и дейностите по благоустройство на населените места.

Фиг. 2. Брой финансирани договори по сектори.

Наблюдават се различия, както между МИГ с различен брой общини, така и в зависимост от района, в който са разположени¹. Най-много договори се изпълняват от групите с голям брой общини и от тези разположени в предимно аграрните райони (Таблица 3).

Таблица 3. Разпределение на МИГ по типове райони и среден брой договори

	Пре- димно аграрни	Полу-пла- нински и планински	В близост до агломе- рационни ареали	Договори средно на МИГ
МИГ с 1 община	8	5	5	35.8
МИГ с 2 общини	1	7	5	32
МИГ с 3 и повече общини	0	4	0	46.5
Всичко МИГ	9	16	10	35
Брой проектни предложения средно на община	478	709	497	48.1
Брой договори средно на община	42.1	31.37	37.8	35.7
Процент на одобрени предложения	79.2	70.8	76.06	74.8

3. Изводи и препоръки

Ролята на МИГ за развитие на селските райони през първия програмен период можеше да бъде още по-значима, ако беше създадена стабилна среда за тяхното функциониране и ако бяха изградени механизмите за координация на всички участващи в процеса на разработване на стратегическите документи, тяхното утвърждаване, финансиране и реализиране.

През новия програмен период е необходимо да се работи за подобряване на местното самоуправление, което е важен фактор за мобилизиране на местните общности и селските райони за развитие и за увеличаването на участието на обществеността на местно ниво. В тази

¹ Разпределението на МИГ по типове райони е осъществено от тематична работна група 9 на Националната селска мрежа.

връзка е целесъобразно осигуряването на дългосрочна подкрепа за създаване на структури за сътрудничество в областта на развитието на селските райони и мобилизиране на местните общности.

От съществено значение е да се осигури и гарантира прозрачността на процедурите за прилагане на подхода Водено от общностите местно развитие, което ще повиши мотивацията и активността на местните групи за действие. При това е наложително и редуцирането на сроковете за оценка на проектите, сключване на договорите, тяхното финансиране и реализация. По този начин могат да се предотвратят много от проблемите, които съпътстваше работата на МИГ през изминалия период.

С усъвършенстването на механизмите на координацията между Министерството на земеделието и храните, Държавен фонд „Земеделие” и публичните и частните бенефициентите, разработващи и прилагащи стратегии за местно развитие, е възможно постигането на стабилност и ефективност на процедурите.

Новите Местни групи за действие могат да бъдат подкрепени от Националната селска мрежа, както с анализиране и предоставяне на информация за най-добрите практики, прилагани в България, така и чрез организиране на дейности за обмяна на опит и знания на административните правила, процедури и механизми за изпълнение в рамките на Програмата за развитие на селските райони.

Изложените препоръки са насочени към повишаване на резултатността от дейността на местните групи за действие, за диверсификация на икономиката и подобряване на качеството на живот в селските райони.

ЛИТЕРАТУРА

1. ЗУ на НСМ, ТРГ 9, Общ преглед и анализ на подкрепата за местно развитие, осъществена посредством стратегиите за местно развитие за периода 2007-2013 г. Икономически дейности и сектори, групи бенефициенти и приоритетни оси, обект на подкрепа. Изводи, 2015.
2. Стоянова, З. Местните инициативни групи в България- проблеми, възможности, перспективи., изд. АТЛ-50. 2011.
3. Doitchinova, J., Miteva, A., Stoyanova, Z., *The Process of creating local action group in Bulgaria – problems and prospects*, Scientific Annals of the „Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi, Economic Sciences Section, Vol.59, No 2, 2012.